

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Commentarivm Primvm Exegeticvm. De Angelo Ecclesiae Sardis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

& poenitentiam age. Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vo-
cem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum; & cænabo
cum illo, & ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in thro-
no meo, sicut, & ego vici, & confedi cum patre meo in throno eius.
Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat Ecclesijs.

COMMENTARIUM PRIMUM EXEGETICUM.

DE ANGELO ECCLESIAE SARDIS.

Quid literæ ad Angelum Ecclesiæ Sardis contineant
deque earum inscriptione.

Hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei, & septem stellas.

SECTIO PRIMA.

MOTA hæc epistola plena est reprehensionis, admonitionis, & commi-
nationis, nec vllam laudationis partem continet, quantum ex contextu
colligitur, hic Episcopus hypocrisis vitio laborabat, cumque virtutem
simularet, bonus apparebat coram hominibus, sed coram Deo qui cor, & ani-
mum intuetur, solam præse ferebat specie[m] probitatis, veræ sanctitatis omnino
expers, vt videtur perspicuum ex illis verbis. *Nomen habes, quod viuas, & mortuus*
es. Et iterum. Non innocis opera tua plena coram Deo meo. Simul etiam socordix, &
oscuritatis insimulatur, quod sine in suo Episcopatu hæresim, vitiaque alia
serpere: quam ob causam ei commendatur vigilantia, cum dicitur. *Esto vigilans, Episcopi.*
& confirma cetera, qua morituræ erant. Denique acerrima comminatione deterretur,
cum audit: *si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora*
veniam ad te.

Ex his iam intelliges rationem inscriptionis literarum, quæ huiusmodi est.
Hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei, & septem stellas. Prima ratio est Richardi
de sancto Victore. *Quasi, inquit, diceret, tu qui coram hominibus per hypocrisim bo-
num facis, sed in oculo malus existis, dum me audis septem spiritus habere, animaduer-
te me per sapientiam, non solum manifesta, sed etiam oculta opera, imo & intimas
cogitationes intueri. Dum etiam audis me habere septem stellas; intellige me ad te & tuos
similes puniendos, maxime potentem esse, ut ipse stellarum conditorem: Iuxta quam
expolitionem, per septem spiritus, septem Spiritus sancti dona intelligenda sunt,
quæ super Christum requieuerunt: quemadmodum prædixit Esaias cap. ii.
E quibus vnum est intellectus. Alterum sciencie, aliud Sapientie, propter quæ
Christus in intimas etiam cogitationes mentis intuetur. Secunda est aliorum hoc
sensu. Qui habet septem spiritus Dei, id est, qui dat omnem vitam spiritualem, & in-
ternam, quæ necessaria est hypocrisis, qui intus mortui sunt: propterea enim di-
citur. *Nomen habes quod viuas, & mortuus es. Et qui habet septem stellas, id est, à quo
est omnis illuminatio, & fama, ac nominis celebritas, quam solam cupit hypo-
crita iuxta illud Iob 41. quod de Satan dicitur. Omne sublimè videt. Et Prouerb. 30. Prou. 30. 15.**

IEGAS
H
POCAL
C
E

Hypocrisis

Vigilantia

Episcopi

confirmat

veniam

Richardi

de sancto

Victore

Quasi

inquit

diceret

tu qui

coram

hominibus

per hypocrisim

bonum

facis

sed in oculo

malus existis

dum me

audis

septem

spiritus

habere

animaduer-

te me

per sapientiam

non solum

manifesta

sed etiam

oculta

opera

imo & intimas

cogitationes

intueri

Esai 11. 2.

Solus Chri-

stus ante

est a spiritua-

li, & fama

Hypocrita

aura popu-

lari audis

Iob. 41. 25.

Prou. 30. 15.

Gloria qui-
bus deur.

Generatio huius excelsi sunt oculi, & palpebra eius in altum surrecta. Tertia ratio, cur Christus hypocrita Episcopo dicat se habere septem spiritus Dei, & septem stellas, ea est. Ut intelligat non promitti stellas, id est gloriam, nisi spiritum, hoc est, veram sanctitatem habentibus.

III.

Iob 39. 16.

Hypocrita
struthionis
comparatur ex
Greg.

Illud hoc loco est aduertendum, de duobus vitijs reprehendi Sardanensem Episcopum de hypocrisis nimirum, & de negligentia in moribus Ecclesie corrigendis, ut est percipuum ex illis verbis. *Esto vigilans, & confirma cetera, que mortura erant.* Vnum autem ex alio consequitur. Qui enim hypocrita est, cum eum Christi charitas non virgeat, de aliorum quoque sanctitate minime est sollicitus. Id, quod eleganti struthionis similitudine expressum habes Iob 39. cum dicitur, *Penna struthionis, similis est pennis herodij, & accipitris, quando derelinquit oua sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea, obliuiscitur, quod pes conculcet ea, aut bestia acri conterat. Duratur ad filios suos, quasi non sint sui, frustra laborauit, nullo timore cogente, prauauit enim cam Dominus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.* Quem locum expendens Diuus Gregorius libro 31. Moralium cap. 6. & sequentibus. Primum docet struthionem typum hypocrite esse, quia videlicet alas quasi ad volandum specie tenus erigit, sed tamen nunquam se a terra volando suspendit, sic enim hypocritas per figuram sanctitatis extendunt, sed curarum secularium pondere prae grauari, nullatenus a terra subleuantur, quare penna struthionis ad penas herodij & accipitris similitudinem coloris habet, virtutis autem veram effigiem non habet.

IIII.

Struthionis
pulli quo pa-
llo excluduntur.

Philipp 3. 13.
2. Thessal.
3. 5.

Viscera Pau-
lian Philipp.
quam mol-
lia.

Philipp 1. 8.
Philippensi
conuersio,
Pauli gloria.
1. Cor. 15. 31.

Deinde obseruat hypocritam etiam iactat struthionis oua negligere, solet enim struthio oua, quae parit negligere, & in puluere, atque in arena derelinquere, cuius vehementi calore pulli postea excluduntur, nec enim nisi in locis calidissimis struthio nascitur, sic etiam hypocritas quia charitatis ardore non calent, de torpore proles edita, id est, de ouorum suorum frigore nequaquam dolent. Itaque negligunt quod pes oua conculcet, id est, quod filij sui prauorum operum exemplis peruertantur: hunc pedem Paulus discipulis, quasi ouis, quae posuerat, metuebat, cum diceret ad Philippenses 3. *Multi ambulat, quos sepe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi.* Et iterum, *Erudite canes, videte malos operarios.* Et 2. ad Thessalonicenses 3. *Denuciamus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate.* Quae hypocritarum conditio magis adhuc illis verbis exprimitur, *Duratur ad filios quasi non sint sui,* quam mollia est contrario viscera gestabat Paulus, cum dicebat ad Philippenses 1. *Testis mihi est Deus, quemodo vos omnes cupiam in visceribus Christi Iesu.* Imò vsque adeò letabatur de conuersione profectuque fidelium, ut per gloriam eorum iuraret tanquam per rem sibi charissimam: hunc enim sensum habet illud. *Quotidie morior per vestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu:* vbi de communi & vera sententia illud per, iurantis est, patetque ex Graeco contextu, in quo legimus *per*, quae particula iurantis est: iurat verò Paulus per gloriam seu gloriationem ut Graece est, quam sperabat habituros fideles in patria, sic enim nonnulli interpretantur, quam rem, quia charissimam habebat, idcirco per eam iurabat: si verò legamus, *per gloriam nostram*, ut plerique Graeci codices habent, iurat Paulus per suam ipsius gloriam, quam ex conuersione fidelium comparabat, tanquam per rem sacram, & sibi iucundissimam: quod eodem spectat, mitto alias huius loci expositiones, quae ad rem praesentem non faciunt.

Quid

Quid significet illa sententia. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo.

SECTIO II.

IN TER alia de quibus Christus conqueritur cum Sardensi Angelo, illud est I. præcipuum, quod non inueniat eius opera plena coram Deo, seu ut Græcè est, *πεπληρωμένη*, id est, impleta, quod peculiarem expositionem desiderat. Sciendum est igitur appellari plenum, quod habet totam perfectionem suæ naturæ conuenientem: quo in sensu Genes. 41. Septem illæ spicæ, quas vidit Pharao fertilitatem septem annorum portendentem, appellantur plenæ, atque formosæ, sicut è contrario vacuum, & inane dicitur, quod eam non habet: quo sensu terra in principio mundi, dum non erat vestita floribus, cuncta arboribus, referta animalibus, *inanis* & *vacua* dicitur, Genes. 1. pro quo Hebraicè est, *רבו ורהו* quod propriè *mane*, & *vacuum* significat, quod videlicet finem illum, cuius gratia conditum est, non assequitur. Ex quo iam multa intelliges, quæ in sacris literis dicuntur habere, aut non habere plenitudinem: primum enim is qui illud vitæ spatium sibi à natura definitum attingit, neque casu, aut euentu fortuito, aut ex Dei iudicio ante illud è vita tollitur, dicitur, obire diem suum *plenus dierum*: quemadmodum Gen. 25. *Plenus die-* de Isaac dicitur: *Completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum, consumptusque erat.* *atate mortuus est, & appositus populo suo senex, & plenus dierum.*

Genes. 41.

Genes. 1. 2.

Genes. 25. 17.

Ad idem confirmandum Diuus Achanasius in Apologia de fuga sua affert II. illud quod dixit Eliphaz amicus Tob cap. 5. *Venies (si iustus fueris) in sepulchrum ut seges matura, suo tempore demessa, & ut manipulus area in tempore collectus, seu ut nos habemus: ingrediens in abundantia sepulchrum, sicut inferretur aceruus tritici in tempore suo.* Vbi obiter aduerte iustum virum appellari *aceruum tritici*, quia post laborum tritiram, *plenus dierum* in Dei horreum congregabitur: quemadmodum dicitur Matth. 3. & eleganter expendit D. Gregorius lib. 6. Moralium cap. 29. *Resse, inquit, dicitur: sicut inferretur aceruus tritici in tempore suo, frumentum enim in segete sole tangitur, ventis concutitur, atque ad aream deductum triturationis pondere premitur, ut à palearum connexionè soluatur. Denique relictus paleis ad horreum ducitur. Sic enim anima iusti in hac vita à superno lumine illustratur, tentationibus exercetur caelesti disciplina suppedita, dum correctionis flagella percipit, à societate carnalium mundior recedit, & relictus paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis, ad superna mansionis gaudia eterna subleuatur. Dum enim post afflictionem iusti premia patriæ caelestis inueniunt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur.* Hactenus Gregorius. E contrario de immatura morte impiorum dixit Ecclesiasticus, cap. 19. *Tollentur immatura anima impiorum* Et Regius Vates Psal. 54. *Vir sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos.* Vnde est illud Ecclesiast. 7. *Ne impie agas multa, & noli esse stultus ne moriaris in tempore non tuo.*

D. Athan. Tob. 5. 26.

Vir iustus, tritici aceruus.

Matth. 3.

D. Greg.

Tempore suo peccatores percunt.

Eccles. 19. 3.

Psal. 54. 25.

Eccles. 7. 18.

Secundò tempora omnia antequam Christus, aduenisset, vacua erant, & inania, quia cum vniuersa vniuersi Christi causa condita fuissent, dum is non adueniret, merito vacua dicebantur: quo procul dubio alludit Apostolus ad Galat. 4. cum dixit: *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum.* Et ad Ephes. 1. secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instruere omnia in Christo. Sicut enim autumnus dicitur tempus plenitudinis, quia in eo colliguntur, quæ in hyeme scinduntur, & in vere germinauerant: sic ea, quæ tempore Patriarcharum seminata fuerant, & sub lege pullulauerant, in aduentu Saluatoris collecta sunt.

III.

Tempora ante Christi aduentum, vacua & inania.

Ad Gal. 4. 4.

Ephes. 1. 10.

III. Tertiò, lex vetus, quæ tota ad Messiam, vel promittendum, vel delineandum referebatur iuxta illud ad Rom. 10. *Finis legis Christus*, vacua fuit & inanis, atque adeo ad gratiam conferendam ex opere operato minime efficax, quo sensu Paulus legalia appellavit, *infrma, & egena elementa*, ad Galat. 4. in cuius rei typum altare holocausti non erat solidum, sed inane, & vacuum; quemadmodum dicitur Exodi 27. *Non solidum*, inquit Dominus, *sed inane, & vacuum intrinsecus facies illud*, idemque repetitur Exodi 38. Quia nimirum sacrificia legalia, imò & universa lex *inanis* intus erat, & *vacua*: Atque eam ob causam per cucurbitam illam Ionæ fuit expressa: solent enim cucurbitæ vacuæ intus esse: nam ubi nos legimus Ionæ 4. *Preparavit Dominus Deus hederam*, Septuaginta transtulerunt, *precepit Dominus cucurbita*: fuisse autem illam cucurbitam typum legis veteris, affirmat Divus Hieronymus in vigesimum sexum caput Matthæi. Et Divus Augustinus epist. 49. ad Deo gratias: atque idcirco Christus dixit Matth. 5. se venisse non ut legem solueret, sed ut adimpleret.

V. Id quod duplici similitudine exposuit Cyrillus Alexandrinus in dialogo de adoratione, & cultu in spiritu & veritate ad Palladium. Prior est. *Qui in tabulis, inquit, & picturis artificum suum ostendant, non statim quando pingere incipiunt, absolutam & ex omni parte perfectam speciem pingendo exprimunt, sed aduibrant prius, & coloribus obscurioribus effigiant: deinde vero congruis coloribus illustrant. Posterior. Fabri araristruam effecturi, primum obscuram speciem in cera faciunt: deinde illi igne liquefactum æ infundunt, & ita opus suum producunt, ut novam speciem ac pulchritudinem habeat, adiectis ad umbram coloribus varijs, & apparet quidem, dum æ ceram liquefacit, abolere prima lineamenta, res autem ipsa non sic habet: verè enim dicere possunt & faber ararius, & pictor, non destruiumus umbras, nec omnino inutiles figuras fecimus, sed potius implevimus, nam quod in umbris & figuris tantum obscure deformiterque videbatur, id ad meliorem pulchrioremque formam productum fuit. Itaque implere sumitur pro perficere, ut vult Cyrillus, quemadmodum etiam exposuit D. Hieronymus in commentarijs super Matthæum iuxta illud ad Rom. 10. *Perfectio legis Christus*. Unde Paulus ad Roman. 3.*

Legem, inquit, destruiumus per fidem? Abst, imo magis legem stabilimus. Sic etiã D. August. lib. 17. contra Faustum Manichæum, cap. 6. *Plenitudo*, inquit, legis charitas, ut ait Apostolus Rom. 16. *Istam charitatem Dominus exhibere & donare dignatus est, mittendo fidelibus suis spiritum sanctum: lex enim per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Ioan. 1. *Igitur lex cum impleta est, gratia & veritas facta est: gratia pertinet ad charitatis plenitudinem veritas, ad prophetiarum impletionem: & quia vtrumque per Christum, ideo non venit solvere legem aut prophetas, sed adimplere.* Hæc Augustinus.

Quartò, Fides tunc plena dicitur cum est coniuncta cum operibus, si enim VI. operibus careat, vacua est, quippe quæ caret perfectione sua, ad quam suapte natura aspirat: quod disertis verbis dixit Apostolus ad Heb. 10. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei.* In quem locum D. Thomas docet, fidem duobus modis fieri plenam. Vno quoad materiam, cum videlicet creduntur omnia, quæ ad credendum proponuntur: altero quoad formam, cum nimirum fides est formata per charitatem iuxta illud ad Rom. 13. *Penitudo legis est dilectio.* Eodem sensu de suæ vocationis gratia ad fidem, & Apostolatum dixit Paul. 1. ad Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, ubi vocationem suam plenam vocavit, quia abundantius omnibus laboravi.* in Paulo cur pat. Quintò, Tunc aliquis dicitur suum ministerium adimplere, cum muneri suo, vel minima in parte nunquam deest, alioqui erit in eo ministerium inane & vacuum. Quod allusit Paul. 2. ad Tim. 4. *Dum dixit, ministerium tuum imple.*

Lex vetus, inanis & vacua. Ad Roman. 14. 4. Ad Gal. 4. 9. Exod. 27. 9. Exod. 38. Ionæ 4. 6. Cucurbita. typus legis veteris. D. Hierom. D. August. Matth. 5.

D. Hieron. Ad Roman. 10. 11. D. August. Per charitatis plenitudinem veritas prophetiarum implet Christus legem. Fides cum operibus plena. Ad Hebr. 10. 22. D. Thom. Ad Roman. 13. 10. I. Cor. 15. 10. Gratia Dei in Paulo cur pat. non vacua. 2. Tim. 4. 5.

Ex his iam intelliges cur opera Sardensis Episcopi non inueniantur plena: etenim cum ille, ut initio diximus, hypocrisis vitio laboraret, carebant eius opera recta finis intentione, quippe cum ad inanem gloriam referrentur; atque adeo erant planè vacua, & inania, quia nihil merebantur: eam ob causam D. Gregorius libro 8. Moralium cap. 28. ait hypocrisim comparari fano tectorum. Psalm. 128. cum dicitur, *Fiant sicut fanum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. Fanum, inquit, tectorum in alto nascitur, sed nequaquam radice solidatur, sic etiam hypocrisis summa quidem agere cernitur, sed non in eis ex cordis puritate roboratur, quod nimirum sanum antequam euellatur, arescit: quia cum hypocrisis sine intentione recte cogitationis bona studuit agere, ea amittens indicat se sine radice floruisse. Accedit, quòd hic Episcopus ex charitate deciderat, quemadmodum in hunc locum docet D. Augustinus, seu Ticonius, & verba illa planè significant, non habes, quod viuas & mortuus es: quo fit ut eius opera, cum charitate, in qua operum plenitudo posita est omnino carerent, vacua, & inania iure optimo dicantur. Notandum verò est illud, quod subiungitur, *coram Deo meo*. Opera enim huius Episcopi plena quidem coram hominibus videbantur, sed tamen coram Deo, qui intimam operantis intentionem penitus inspicit, plenitudinem non habebant. Vnde Paulus 1. ad Corinthios 10. *Qui gloriatur, inquit, in Domino glorietur: non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.**

Sardensis Episcopi opera cur non plena.
Opera sine recta intentione, vacua.
D. Gregor. Psal. 128. 6.

D. August.

Absque charitate, nihil plenum.

2. Cor. 10. 18.

COMMENTARIUM SECUNDVM EXEGETICVM.

DE ANGELO PHILADELPHIÆ.

Quid literæ contineant, deque earum inscriptione.

Hæc dicit Sanctus & verus, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.

SECTIO PRIMÆ.

Literæ nihil reprehensionis continent: quemadmodum neque illæ, quæ datæ sunt ad Episcopum Smyrnensem. Primum igitur laudatur Phyladelphie Angelus: deinde ei prædicationis gratia promittitur: tum aduersariorum conuersio prænuntiatur: postea promittitur in tribulatione præsidium: denique ad perseverandum incitatur.

Summa literarum.

Quod verò attinet ad inscriptionem, ea est huiusmodi: *Hæc dicit sanctus, & I. verus, qui habet clauem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Cuius inscriptionis ratio prima affertur à Richardo de sancto Victore: quia enim hic Episcopus ad prædicandum animatur, proponitur ei Christus, tanquam sanctus, qui bonitate, atque adeo eorum, qui conuertuntur, sanctitate gaudet, & tanquam verus, in implendis promissionibus, & habens clauem scientiæ, & intelligentiæ scripturarum: ut nimirum hic Angelus diuina sibi ad prædicandi munus obeundum necessaria præsidia, & remunerationem laboris polliceatur. Secunda est Ruperti, qui iuxta suam de septem Spiritus sancti donis

Rich. Vict. Quæ exiguatur in prædicatione dicit, præmonstrat Christus.

Rupertus.